

Ek-1

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (THSBUAM)
YÖNETİM SİSTEMİ
KÜÇÜKBAŞ SÜRÜ BELGELENDİRME
İYİ SÜRÜ ve İYİ SÜRÜ PLUS+ DEĞERLENDİRME SORU LİSTESİ

DEĞERLENDİRME TARİHİ	
DOSYA NO	
MÜŞTERİ KURULUŞ	
ADRES	
TELEFON	
FAKS	
E-POSTA	
İLGİLİ KİŞİ	

DEĞERLENDİRME TÜRÜ	☐ İlk Belgelendirme	☐ Yeniden Belgelendirme	☐ Takip Denetimi
İŞLETME TÜRÜ	☐ Entansif	☐ Yarı Entansif	☐ Ekstansif
VERİM YÖNÜ	☐ Etçi	☐ Sütçü	☐ Kombine
BELGELENDİRME TÜRÜ	☐ İyi Sürü	☐ İyi Sürü Plus+	

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
BAŞDENETÇİ		
DENETÇİ		
DENETÇİ		

IS	İYİ SÜRÜ KRİTERLERİ			
IS	İYİ SÜRÜ KRİTERLERİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ	EVET HAYIR	İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR [Değerlendirme Ekibi tarafından doldurulacak]
IS.1.	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ			
IS.1.1.	İşletme girişinde dezenfektan ve ayak banyoluğu bulunuyor mu?	Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
IS.1.2.	Kapıların açılış yönü hayvanların dışarı rahat çıkabilmeleri ve herhangi bir yaralanmayı önleme noktasında dışarı açılır şekilde mi?	Görsel (kapılar) değerlendirme yapılır, ilgili ekipman kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.1.3.	İşletmeye girildiğinde idrar vb. kokusu olmayan temiz hava hissediliyor mu?	Duyusal ve görsel (tavan, duvar ve taban) değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
IS.1.4.	İşletmede doğal ya da yapay yoldan bir aydınlatma var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, aydınlatma olanakları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.1.5.	İşletmede doğal aydınlatma için pencere alanı yeterli mi?	Görsel değerlendirme yapılır, pencereler kontrol edilir. Pencere alanı taban alanının en az 1/15'si kadar olmalıdır. Pencerelerin alt kısımlarının tabandan yükseklikleri en az 2 m kadar olmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.6.	İşletmede farklı türde hayvanlar için ayrı barınma alanları var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, farklı türlerin barındırıldığı yerler kontrol edilir. İşletmede farklı tür hayvanlar yoksa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
IS.1.7.	İşletmede revir ve/veya gözetim ünitesi var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, revir ve/veya gözetim bölmeleri kontrol edilir. Revir ünitesi her 50 baş koyuna en az 2 m ² alan düşecek şekilde olmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.8.	İşletmede doğum bölgesi var mı?	Doğum bölgesi en az 1.2x1.2 m boyutlarında olup, en az 75 cm yükseklikte çit olmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.9.	İşletmede kuzu bölgesi var mı?	Kuzular anneleri ile birlikte aynı bölmede barındırılacakları gibi, doğum bölmelerinden geçilebilen özel kuzu bölmeleri de oluşturulabilir. Bu durumda her iki bölme arasında sadece kuzuların girip çıkabileceği en az 25 cm genişlikte ve en az 40 cm yükseklikte boşluklar bırakılmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.10.	İşletmede sağım yeri ve süt odası var mı?	Sağım yerinde yeterli sayıda sağım durağı ve sağımçı için bir platform bulunmalıdır. Sağım durakları en az 40 cm genişlikte ve en az 70 cm uzunlukta olmalıdır. Süt odasının büyüklüğü ise en az 9 m ² olmalıdır. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.1.11.	İşletmede ayak ve parazit mücadelesi için seyyar banyoluk var mı?	Ayak için en az 1 m uzunluk, 15 cm derinlik ve 50 cm genişlikte yüzlek banyo, parazit mücadelesi için en az 5 m uzunluk, 1,5 m derinlik ve 80 cm genişlikte derin banyoluk olmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.12.	İşletmede içinde kullanılan kıyafetlerin ayrı tutulduğu bir alan var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, kıyafet alanları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.1.13.	Tüm hayvanlar yemliklerden eşzamanlı olarak yararlanabiliyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, yemliklerin yerleşimine bakılır ve boşta hayvan kalmamasına dikkat edilir, mümkünse faaliyet gözlemlenir. Dizlerinin üzerine	☐ E ☐ H	

		çökmeden yeme erişimi var mı? Tek taraflı yemliklerde yemlik genişliği en az 40 cm, çift taraflı yemliklerde en az 70 cm, yemliklerin yüksekliği en az 30 cm, uzunluğu keçi başına en az 50 cm, oğlak başına en az 20 cm olmalıdır.		
IS.1.14.	İşletmede hayvanların suya erişimi var mı?	Suya erişimde herhangi bir kısıtlama var mı? Hayvanların günlük sıvı alımını karşılayabilecekleri yeterli ekipman var mı? Suluklar sürekli dolu mu? Kesinti anında yedek su temini sağlanabiliyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Her 10 keçi için en az 50 cm suluk kenarı hesaplanmalıdır. Her 15 koyun için bir otomatik suluk hesaplanmalıdır. Su savaklarının kullanılması durumunda ise her 10 koyun için en az 30 cm suluk uzunluğu bırakılmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.15.	İşletmede suluklardaki suyun kış mevsiminde donması durumunda hayvanların susuz kalması engelleniyor mu?	Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, donmayı engelleyici önlemlerin yeterli olup olmadığı değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
IS.1.16.	İşletmede hayvanların temasta bulunabileceği malzeme ve donanım hayvanlara zarar vermeyecek şekilde midir?	Görsel değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
IS.1.17.	İşletmede barınağın üzeri örtülü kısım yağmur sularını içeriye aktarmayacak şekilde mi?	Görsel değerlendirme yapılır, barınak üzeri örtülü kısmın su aktarmayacak yapıda olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.1.18.	İşletme çatı mahya ile yan duvar yüksekliği uygun mu?	Çatı mahya yüksekliği en az 3,7 m olmalı, kapalı ağıllarda da yan duvar yüksekliğinin en az 2,8 m olmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.19.	İşletmede barınağın dışında hayvanlar için gezinme alanı/avlu var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, barınak dışında gezinme alanı kontrol edilir. Bakım, besleme ve emzirmenin yapıldığı avlu/gezinme alanı etrafı zeminden en az 1,5 m yükseklikte, hayvanlara zarar vermeyecek bir malzeme ile çevrili ve taban alanı, ağıl tabanının en az 2 katı büyüklükte olmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.1.20.	İşletmede barınak binalarında barındırılmayan hayvanlar olumsuz koşullardan korunuyor ve günde en az bir kere kontrol ediliyor mu?	Hayvanlar, gerekli ve mümkün olması durumunda, olumsuz hava koşullarından, yırtıcı hayvanlardan ve sağlıkları için risk teşkil eden unsurlardan korunuyor mu? Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
IS.1.21.	İşletme çevresi barikatlarla çevrilmiş mi ve giriş-çıkışlar sınırlandırılmış mı?	Görsel değerlendirme yapılır, işletme çevresindeki barikatlar (çit, tel, duvar vb.) kontrol edilir. Yaylada olduğunda sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
IS.1.22.	İşletme kemirgen, haşere (böcek, parazit) ve yabani hayvanlara karşı korunuyor mu?	Gerekli önlemler alınmış mı? Çiftlik kendi korunma yöntemi uyguluyor ise düzenli ilaçlama yapılıyor mu? Uygun ilaçlar kullanılıyor mu? İlaçlama kayıtlarına bakılır. Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Yaylada olduğunda sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
IS.1.23.	Düzenli periyotlarla ağıl temizliği ve ağıl ilaçlanması yapılıyor mu?	Mülakat yapılır. Temizlenen dışkı atıklarının ağıla yakın bir bölgede bulunup bulunmadığı kontrol edilir. Barınaklarda kötü koku ile sinek veya kemirgenler için cazip bir ortam oluşturan dışkı, idrar, yem artıkları ve çevreye saçılmış yemler sıklıkla temizlenmelidir.	☐ E ☐ H	
IS.2.	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ			
	Yem ve Su			
IS.2.1.	Hayvanlara verilen su içme kalitesinde midir?	Hayvanlara verilen suyun kaynağı nedir? Şebeke suyu mudur yoksa artezyen/kuyu suyu mudur? Su içerisinde gözle görülür bir kirlilik var mı? Görsel	☐ E ☐ H	

		değerlendirme yapılır ve mülakat yapılır. Artezyen/kuyu suyu kullanımı durumunda su kuyusu ruhsatı kontrol edilir. Yaylada ise sorgulanmaz.		
IS.2.2.	Suluklar suyun kontamine olmasını engelleyecek şekilde doğru yükseklikte mi?	Görsel değerlendirme yapılır, sulukların yüksekliğinin kontamasyonu engellemeye uygun yükseklikte olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.3.	Yemlikler yemin kontamine olmasını engelleyecek şekilde doğru yükseklikte mi?	Görsel değerlendirme yapılır, yemliklerin yüksekliğinin kontamasyonu engellemeye uygun yükseklikte olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Sürü Yönetimi			
IS.2.4.	İşletmede küçükbaş sürü yönetimi ile ilgili eğitimler alınmış mıdır?	Aşılama, hayvan besleme, kayıt tutma, sürüye kontrollü hayvan girişinin nasıl yapılacağı ve mevsimsel uygulamalar (ayak bakımı, boynuz ve tırnak bakımı vb.) hakkında eğitim kayıtları kontrol edilir. Çoban sertifikası varsa eğitim sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
IS.2.5.	İşletmenin sürü listesi güncel mi?	Tarım ve Orman Bakanlığına kayıtlı olan güncel sürü listesi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.6.	Sürünün genel sağlık taraması uygun mudur? Hayvanlar fiziksel görünüş açısından sağlıklı mıdır?	Görsel değerlendirme yapılır. Pseudotüberküloz lezyonu, apse, ishal, göz burun akıntısı, öksürük, yetişkinlerde paratüberküloza benzer inatçı ishal ve zayıflama, topallık, deride tüy dökülmeleri, memelerde şişlik, kızarıklık vb. parametrelere bakılır. Anne-yavru ve sağlık kayıtlarının kontrolleri yapılır. Ayak hastalıkları ve görmeye engel göz hastalıkları yönünden hayvanların sağlıklı olup olmadığı, boynuz kırığı ya da şekilsel bozuklukları olup olmadığı değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.7.	Sıfat döneminden önce damızlık değerini kaybeden ve/veya damızlık değerini iyi olmayan hayvanların çıkarılarak yerine bir önceki yılın yavrularından konulmuş mu?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.8.	Hiçbir hayvana gereksiz yere acı çektirecek ya da yaralanmalarına yol açabilecek her türlü maddeyi ihtiva eden gıdalar ya da sıvılar verilmesi engelleniyor mu?	Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
	Çiftleşme ve Gebelik Yönetimi			
IS.2.9.	Koç-teke katım tarihleri kayıt altına alınıyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.10.	Sıfatta kullanılan koç-teke/anaç oranı en az 1/25 mi?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.11.	Çiftleşme sezonu öncesi bütün sürüye flushing besleme uygulanıyor mu?	Mülakat yapılır, flushing besleme (keçilere ve koyunlara aşım dönemine 2-3 hafta kala enerji ve protein yönünden zenginleştirilmiş yem desteği verilmesi ve aşım sonrasında da 2-3 hafta devam ettirilmesi) yapıp yapılmadığı sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.2.12.	Koç teke katım zamanı öncesinde güncel sürü listesi oluşturuluyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları			

IS.2.13.	Hayvanlarda ihbarı mecburi hastalık ortaya çıktığında (veya şüphelendiğinde), şüpheli ölüm ve abort durumunda resmi makamlara derhal haber veriliyor mu?	Mülakat yapılır, Tarım ve Orman Bakanlığı İl ve/veya İlçe Müdürlüklerine yapılan ihbar kayıtlarına bakılır. İşletmede ihbarı mecburi hastalık görülmemiş ise sorgulanmaz. Derhal veteriner hekim çağrılıyor mu? Doğal ölüm için veteriner hekim tespiti yapılıyor mu? Veteriner hekim gelene kadar ölen hayvanlar muhafaza altına alınıyor mu? Ölen hayvanın kokuşması halinde, hayvan derisi yüzülmeden ve uygun şekilde nakledilerek, diğer hayvanların temas etmeyeceği, akarsulardan uzak, yeraltı sularını kirletmeyecek şekilde en az 2 m derinliğindeki çukura kireçlenerek gömülüyor veya yakılıyor mu?	☐ E ☐ H	
IS.2.14.	Kuzu/Oğlak ölümleri %15 seviyesinin altında mıdır?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.15.	Sürüde oluşabilecek hastalık, ölüm ve abort vakalarının bilgisi ile işletmeye hayvan giriş çıkış kayıtları olması durumunda belgelendirme kuruluşuna en kısa sürede bilgi veriliyor mu?	Mülakat yapılır, kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.2.16.	Hayvanlarda hastalanma, yaralanma ve ölüm durumlarında teşhis için mutlaka veteriner hekimden gecikmeksizin yardım isteniyor mu?	Hasta veya yaralı hayvanlar kuru, rahat altlığı olan uygun bir ayrı bölmede bulunduruluyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, tedavi kayıtları ve müdahalenin Veteriner Hekim kontrolünde yapılıp yapılmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.3.	HİJYEN	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR
	<i>Ekipman ve Donanım Temizliği</i>			
IS.3.1.	Yemin depolanması ve muamele edilmesi için kullanılan binalar ve/veya alanlar temiz tutuluyor mu?	Yem ayrı bir alanda depolanıyor mu? Hangi temizlik malzemeleri ve dezenfektanlar kullanılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, yemin depolandığı alanın nem ve rutubet koşulları, temizlikte kullanılan malzemeler ve dezenfektanlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.3.2.	Sağım ekipmanı ve sütün muamele edildiği, depolandığı veya soğutulduğu birimler, bulaşma riskini en aza indirecek şekilde konumlandırılmış ve inşa edilmiş mi?	Görsel değerlendirme yapılır, sağım, depolama ve soğutma birimleri kontrol edilir, sağım ekipmanlarının paslanmaz çelikten olup olmadığı kontrol edilir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.3.	Sütün temas ettiği tüm ekipman ve donanımlar rutin olarak bir program dahilinde temizleniyor ve dezenfekte ediliyor mu?	Her gün temizlik yapılıyor mu? Hangi temizlik maddeleri kullanılıyor? Kaplar, depolama tankları, süt pompaları, zemin, bütünüyle sağım sistemi temizleniyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, kayıtlar incelenir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.4.	Sağım ekipmanlarının kullanımdan sonra temizliği yapılıyor mu?	Temizlik nasıl yapılıyor? Hangi dezenfektanlar kullanılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, dezenfektanlar kontrol edilir. Süt sağım aşamasından sonra temizliğin yapılması gözlemlenir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.5.	Sağım ekipmanları (hortum, boru, meme lastiği vb.) gıdaya uygun sertifikalı malzemeden üretilmiş mi?	Kauçuk meme lastikleri ve hortumları ile tüm borular kolay temizlenebilir mi? Gerekliğinde dezenfekte edilebilir özelliklere sahip mi? Sağım makinesinin ekipmanları (hortum, boru, meme lastiği vb.) uygun periyotlarda değiştiriliyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, kullanılan malzemelere ait üretici firmalardan alınan sertifikalar kontrol edilir. Sağım makinelerinin TS ISO 5707, TS ISO 6690, DIN ISO 20966 standartlarına ve kullanım kılavuzlarına uygun olarak imal ve monte edilip edilmediğine bakılır. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	

IS.3.6.	Atıklar ve zararlı maddeler, bulaşmayı önleyecek şekilde depolanıyor ve/veya imha ediliyor mu?	Ne tür tedbirler alınıyor? Yem, gübre, veteriner tıbbi ürünleri, bitki koruma ürünleri, biyositler nerede depolanıyor ve/veya nasıl imha ediliyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
	Personel Temizliği			
IS.3.7.	Gıda ile temas eden personelin sağlıklı olması ve sağlık riskleri konusunda eğitim alması sağlanıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır. Eğitim kayıtları kontrol edilir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.8.	Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, uygun ve temiz kıyafetler giyiyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, süt sağım aşamasında personelin kıyafetleri gözlemlenir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
	Sağım İşlemleri			
IS.3.9.	Sağıma başlamadan önce, meme uçları, memeler ve civarı temizleniyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, en az bir süt sağım sırasında personel gözlemlenir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.10.	Sağımı yapılan hayvanlarda tanımlanabilir bir meme yangısı olup olmadığının kontrolü yapılıyor mu?	Meme görsel olarak muayeneye tabi tutuluyor mu? Fiziksel değişiklikler kontrol ediliyor mu? Bir değişiklik saptandığında tedavi prosedürü uygulanıyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, en az bir sağım sırasında personel gözlemlenir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.11.	Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, işlemlerden önce ellerini yıkıyor mu ve işlem boyunca el temizliğine dikkat ediyor mu?	Sağım ve muamele yerinin yakınında işlemi gerçekleştiren kişinin elini ve kolunu yıkayabileceği duzenek mevcut mu? Görsel değerlendirme yapılır, en az bir süt sağım sırasında personel gözlemlenir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.12.	Sütün fiziksel-duyusal muayenesi her sağım öncesi kontrol ediliyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, en az bir sağım sırasında personel gözlemlenir. Kullanılan sağım yöntemine göre, her bir hayvandan alınan süt ve kolostrumun, sağımı yapan kişi tarafından fiziksel-duyusal (koku ve renk) muayeneye tabi tutulup tutulmadığı kontrol edilir. Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.13.	Hayvanlarda izin verilen veteriner tıbbi ürünleri kullanıldığında, bu ürünler için tavsiye edilen kalıntı arınma süresinin tamamlanmasına uyuluyor mu?	Veteriner tıbbi ürün kullanılan hayvanlardan sağılan sütün imhası yapılıyor mu? Hangi sürelerde yapılıyor? Hangi uzaklaştırma / imha yöntemi kullanılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, veteriner tıbbi ürün uygulanan hayvanın kayıt bilgisi ve uygulama periyodu kontrol edilir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.3.14.	Sağımdan hemen sonra süt soğutmaya alınıyor mu ve uygun sıcaklık aralığında soğutuluyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, sütler günlük toplanıyorsa ve 2 saatten fazla bekletilecekse 8 °C'den fazla olmayan sıcaklıklara, günlük toplanmayacaksa 6 °C'den fazla olmayan sıcaklıklara hemen soğutulup soğutulmadığı kontrol edilir. İşletmede soğutma tankı yoksa mülakat yapılarak en geç 2 saat içerisinde süt, sütü alacak ilgililere (firma, kooperatif vb.) verilir verilmediği kontrol edilir. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.4.	KAYIT SİSTEMİ			
	Doğum ve Büyüme Kayıtları			

IS.4.1.	Üreme ve dölverimi kayıtları tutuluyor mu?	Doğan yavrular için doğum tarihi, cinsiyeti, doğum tipi ve doğum saati ve yeni doğan bakımları ile ilgili bilgilerin kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.2.	Büyüme kayıtları tutuluyor mu?	Sürü gözlemi yapılır. Kuzu ve oğlakların yetiştirici tarafından işaret küpeleri takılıp, doğum ağırlıkları ilk 24 saat içerisinde alınarak doğum kayıt listesine kaydediliyor mu? Daha sonrasında da ilk altı ay içinde iki kez tartım ağırlığı alınıyor mu?	☐ E ☐ H	
IS.4.3.	Süt kayıtları tutuluyor mu?	Toplam elde edilen süt/toplam sağılan hayvan sayısı kayıtlarına bakılır. Sütçü işletmelerde sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.4.4.	Son bir yılda sürüye damızlık olarak seçilen katılan kuzu sayısı, sürüden çıkarılan ayıklanan hayvan sayısı kayıtları tutuluyor mu?	Son bir yıllık hayvan sayısına göre değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.5.	Sürüden çıkarılma sebebi kayıtları tutuluyor mu?	Hasta, kesilen, kısır, topallayan hayvan sayısı gibi kayıtlara bakılır.	☐ E ☐ H	
IS.4.6.	Erkek ve dişi yavrular zamanında birbirinden ayrılıyor mu?	Puberta çağına gelen erkek ve dişiler birbirinden ayrılmalıdır.	☐ E ☐ H	
IS.4.7.	Doğan yavrular için doğum tarihi, cinsiyeti, doğum tipi ve doğum saati ve yeni doğan bakımları ile ilgili bilgilerin kayıtları tutuluyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.8.	Doğum öncesi gebe koyun/keçi ilave yemleme yapılıyor mu?	Mülakat yapılır, doğum öncesi gebelere son 4-6 hafta ilave yemleme yapıp yapılmadığı sorgulanır.	☐ E ☐ H	
IS.4.9.	Doğuran koyun/keçi doğum sonrası ilave yemleme yapılıyor mu?	Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
IS.4.10.	Doğan yavrulara ilk 2 ay başlangıç, sonraki 2 ay büyüme yemi veriliyor mu?	Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
IS.4.11.	Otlağa çıkmadan önce kuru kaba yemle yemleme yapılıyor mu? Otlatılan hayvanlara otlak dönüşü doyduklarından emin olmak için ağılda konsantre yem ile ilave yemleme yapılıyor mu?	Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
	Aşı ve Tedavi Kayıtları			
IS.4.12.	Sürülere, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nün öngördüğü bütün enfeksiyöz hastalıklarla karşı aşılama yapılıyor mu?	Aşı kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.13.	Yılda en az iki kez enterotoksemi aşısı yapılıyor mu?	Aşı kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.14.	Keçi sürülerinde keçi ciğer ağrısı aşısı yapılıyor mu?	Aşı kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.15.	Düzenli olarak yılda iki defa iç ve dış parazit mücadelesi yapıldı mı?	İç ve dış parazit mücadelesi kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
IS.4.16.	Hayvanlara uygulanan tedavi ve ilaç kullanımları kayıt altına alınıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, ilaç kayıtları, faturalar ve ilgili dokümanlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

ISP	İYİ SÜRÜ PLUS + KRİTERLERİ			
ISP	İYİ SÜRÜ PLUS + KRİTERLERİ (İşletme bu program kapsamında başvuruda bulunmadı ise sorgulanmaz.)	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ	EVET HAYIR	İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR [Değerlendirme Ekibi tarafından doldurulacak]
ISP.1.	İşletmenin giriş bölümünün 200 metre kadar öncesinde biyogüvenlik önlemlerini içeren tabela var mı?	Görsel değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
ISP.2.	İşletmeye giriş çıkışlar kontrollü yapılıyor mu ve giren araçlar biyogüvenlik önlemleri göz önünde bulundurularak dezenfeksiyondan geçiriliyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır. Kayıt altına alınır. Fotoğraf	☐ E ☐ H	
ISP.3.	Sütçü sürülerde <i>Mycoplasma agalactiae</i> etkenine yönelik aşılama yapılıyor mu?	Aşı kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
ISP.4.	Gebeliğin son döneminde gebelik toksemisi riskine yönelik metabolik testler yapılıyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
ISP.5.	Koç teke katım zamanı öncesinde güncel sürü listesi oluşturulup, sürü çiftleştikten iki (2) ay sonra alanında uzman veteriner hekim tarafından gebelik muayenesi yapılıyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
ISP.6.	Sürü elde sıfat yöntemi ile çiftleştirildi mi?	Mülakat yapılır, kayıtlara kontrol edilir. Anaç ile ilgili çiftleşme, gebelik ve sağlık kayıtları kontrol edildi mi? Anaçların hangi teke/koç ile çiftleştiğinin kayıtlarına bakıldı mı?	☐ E ☐ H	
ISP.7.	Sürünün laktasyon verileri tutuluyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir. Sütçü sürü değilse sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
ISP.8.	Sütçü sürülerde sütte antibiyotik kalıntısı analizi gerçekleştiriliyor mu?	Analiz sonuçlarına bakılır. Sütçü sürü değilse sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
ISP.9.	Riski durumlarda yem analizi yapılıyor mu?	Yemde küf, renk değişikliği, kızışma (ısı oluşuma) vb. durumlarda analiz istenir. Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
ISP.10.	Hastalık tespit edilen hayvanlar tedavi edilmiş ve/veya sürüden çıkarılıyor mu?	Kayıtlar kontrol edilir. Tedavisi uzun süren hayvanların tedavileriyle ilgili kayıtlara bakılır. Kanda bakılan parametreler; Maedi Visna Virus / Caprine Arthritis Encephalitis Virus (CAEV), Border Disease Virus, Chlamydia abortus, Coxiella burnetii, Mycobacterium paratuberculosis analizlerine göre sürü uygun mudur?	☐ E ☐ H	

T.C.

**BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON
VE BELGELENDİRME UYGULAMA VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ**

KÜÇÜKBAŞ SÜRÜ STANDARDI

MAKÜ|THS

TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME UAM

2019

ÖNSÖZ

Bu standart Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Tarım ve Hayvancılıkta Standardizasyon ve Belgelendirme Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından hazırlanmış ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Programı Burdur İli Sektörel Rekabet Gücünün Arttırılması: Tarım ve Hayvancılıkta Farklılaşarak Bütünleşik Kalkınma Projesi kapsamında Küçükbaş Sürü Standardı olarak Proje Yürütme Kurulu'nun/20.. tarih ve/... sayılı kararı ile kabul edilerek yayınlanmıştır.

Bu standart son halini almadan önce Burdur Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, tarım ve hayvancılık işletmeleri, bilimsel kuruluşlar ve konunun ilgililerinin görüş ve önerileri dikkate alınmıştır.

KAPSAM

Bu standart küçükbaş sürü belgelendirmeyi kapsamaktadır. Bu kapsamda; işletme türü olarak ekstansif yetiştiricilik, entansif yetiştiricilik ve yarı entansif yetiştiricilik ve verim yönüne göre etçi, sütçü ve kombine olmak üzere üç farklı yetiştirme sistemine sahip işletmeler için standartlar belirlenmiştir. Standartlar; İyi Sürü ve İyi Sürü Plus⁺ için ortak kriterler (i) barınak yapısı ve yeterliliği, (ii) sürü sağlığı ve yönetimi, (iii) hijyen ve (iv) kayıt sistemi olmak üzere dört başlığı kapsamaktadır. İyi Sürü ve İyi Sürü Plus⁺ için barınak yapısı ve yeterliliği başlığında 23, sürü sağlığı ve yönetimi başlığında 16, hijyen başlığında 14 ve kayıt sistemi başlığında 16 olmak üzere toplam 69 kriter bulunmaktadır. İyi Sürü Plus⁺ için söz konusu kriterlere ilave 10 kriter olmak üzere toplamda 79 kriter bulunmaktadır.

İYİ SÜRÜ VE
İYİ SÜRÜ PLUS+
ORTAK KRİTERLER

BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ

- İşletmede girişinde dezenfektan ve ayak banyoluğu bulunmalıdır.
- Kapıların açılış yönü hayvanların dışarı rahat çıkabilmeleri ve herhangi bir yaralanmayı önleme noktasında dışarı açılır şekilde olmalıdır.
- İşletmeye girildiğinde idrar vb. kokusu olmayan temiz hava hissediliyor olmalıdır.
- İşletmede doğal ya da yapay yoldan bir aydınlatma olmalıdır.
- İşletmede doğal aydınlatma için pencere alanı taban alanının en az 1/15'si kadar olmalıdır. Pencerelerin alt kısımlarının tabandan yükseklikleri en az 2 m kadar olmalıdır.
- İşletmede farklı türde hayvanlar için ayrı barınma alanları olmalıdır.
- İşletmede revir ve/veya gözetim ünitesi olmalıdır. Revir ünitesi her 50 baş koyuna en az 2 m² alan düşecek şekilde olmalıdır.
- İşletmede doğum bölmesi olmalıdır. Doğum bölmesi en az 1.2x1.2 m boyutlarında olup, en az 75 cm yükseklikte çit olmalıdır.
- İşletmede kuzu bölmesi olmalıdır. Kuzular anneleri ile birlikte aynı bölmede barındırılacakları gibi, doğum bölmelerinden geçilebilen özel kuzu bölmeleri de oluşturulabilir. Bu durumda her iki bölme arasında sadece kuzuların girip çıkabileceği en az 25 cm genişlikte ve en az 40 cm yükseklikte boşluklar bırakılmalıdır.
- İşletmede sağım yeri ve süt odası olmalıdır. Sağım yerinde yeterli sayıda sağım durağı ve sağımcı için bir platform bulunmalıdır. Sağım durakları en az 40 cm genişlikte ve en az 70 cm uzunlukta olmalıdır. Süt odasının büyüklüğü ise en az 9 m² olmalıdır. Sütçü işletmelerde sorgulanır.
- İşletmede ayak ve parazit mücadelesi için seyyar banyoluk olmalıdır. Ayak için en az 1 m uzunluk, 15 cm derinlik ve 50 cm genişlikte yüzlek banyo, parazit mücadelesi için en az 5 m uzunluk, 1,5 m derinlik ve 80 cm genişlikte derin banyoluk olmalıdır.
- İşletmede içinde kullanılan kıyafetlerin ayrı tutulduğu bir alan olmalıdır.
- Tüm hayvanlar yemliklerden eşzamanlı olarak yararlanabiliyor olmalıdır. Tek taraflı yemliklerde yemlik genişliği en az 40 cm, çift taraflı yemliklerde en az 70 cm, yemliklerin yüksekliği en az 30 cm, uzunluğu keçi başına en az 50 cm, oğlak başına en az 20 cm olmalıdır.
- İşletmede hayvanların suya erişimi olmalıdır. Her 10 keçi için en az 50 cm suluk kenarı hesaplanmalıdır. Her 15 koyun için bir otomatik suluk hesaplanmalıdır. Su savaklarının

kullanılması durumunda ise her 10 koyun için en az 30 cm suluk uzunluğu bırakılmalıdır.

- İşletmede suluklardaki suyun kış mevsiminde donması durumunda hayvanların susuz kalması engelleyecek şekilde olmalıdır.
- İşletmede hayvanların temasta bulunabileceği malzeme ve donanım hayvanlara zarar vermeyecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır.
- İşletmede barınağın üzeri örtülü kısım yağmur sularını içeriye aktarmayacak şekilde olmalıdır.
- İşletmede çatı mahya yüksekliği en az 3,7 m, kapalı ağıllarda da yan duvar yüksekliği en az 2,8 m olmalıdır.
- İşletmede barınağın dışında hayvanlar için gezinme alanı/avlu olmalıdır. Bakım, besleme ve emzirmenin yapıldığı avlu/gezinme alanı etrafı zeminden en az 1,5 m yükseklikte, hayvanlara zarar vermeyecek bir malzeme ile çevrili ve taban alanı, ağıl tabanının en az 2 katı büyüklükte olmalıdır.
- İşletmede barınak binalarında barındırılmayan hayvanlar olumsuz koşullardan korunuyor olmalıdır ve günde en az bir kere kontrol edilmelidir.
- İşletme çevresi barikatlarla çevrilmiş ve giriş-çıkışlar sınırlandırılmış olmalıdır.
- İşletme kemirgen, haşere (böcek, parazit) ve yabani hayvanlara karşı korunuyor olmalıdır.
- Düzenli periyotlarla ağıl temizliği ve ağıl ilaçlanması yapıyor olmalıdır.

SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ

Yem ve Su

- Hayvanlara verilen su içme kalitesinde olmalıdır.
- Suluklar suyun kontamine olmasını engelleyecek şekilde doğru yükseklikte olmalıdır.
- Yemlikler yemin kontamine olmasını engelleyecek şekilde doğru yükseklikte olmalıdır.

Sürü Yönetimi

- İşletmede küçükbaş sürü yönetimi ile ilgili eğitimler alınmış olmalıdır.
- İşletmenin sürü listesi güncel olmalıdır.
- Sürünün genel sağlık taraması uygun ve hayvanların fiziksel görünüş açısından sağlıklı olmalıdır.

- Sıfat döneminden önce damızlık değerini kaybeden ve/veya damızlık değeri iyi olmayan hayvanların çıkarılarak yerine bir önceki yılın yavrularından konulmuş olmalıdır.
- Hiçbir hayvana gereksiz yere acı çektirecek ya da yaralanmalarına yol açabilecek her türlü maddeyi ihtiva eden gıdalar ya da sıvılar verilmesi engellenmiş olmalıdır.

Çiftleşme ve Gebelik Yönetimi

- Koç-teke katım tarihleri kayıt altına alınmış olmalıdır.
- Sıfatta kullanılan koç-teke/anaç oranı en az 1/25 olmalıdır.
- Çiftleşme sezonu öncesi bütün sürüye flushing besleme uygulanmış olmalıdır.
- Koç teke katım zamanı öncesinde güncel sürü listesi oluşturulmalıdır.

Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları

- Hayvanlarda ihbarı mecburi hastalık ortaya çıktığında (veya şüphelenildiğinde), şüpheli ölüm ve abort durumunda resmi makamlara derhal haber verilmiş olmalıdır.
- Kuzu/Oğlak ölümleri %15 seviyesinin altında olmalıdır.
- Hastalık tespit edilen hayvanlar tedavi edilmiş ve/veya sürüden çıkarılmış olmalıdır.
- Sürüde oluşabilecek hastalık, ölüm ve abort vakalarının bilgisi ile işletmeye hayvan giriş çıkış kayıtları olması durumunda belgelendirme kuruluşuna en kısa sürede bilgi verilmiş olmalıdır.
- Hayvanlarda hastalanma, yaralanma ve ölüm durumlarında teşhis için mutlaka veteriner hekimden gecikmeksizin yardım istenmiş olmalıdır.

HİJYEN

Ekipman ve Donanım Temizliği

- Yemin depolanması ve muamele edilmesi için kullanılan binalar ve/veya alanlar temiz tutulmalıdır.
- Sağım ekipmanı ve sütün muamele edildiği, depolandığı veya soğutulduğu birimler, bulaşma riskini en aza indirecek şekilde konumlandırılmış ve inşa edilmiş olmalıdır.
- Sütün temas ettiği tüm ekipman ve donanımlar rutin olarak bir program dahilinde temizleniyor ve dezenfekte edilmelidir.
- Sağım ekipmanlarının kullanımdan sonra temizliği yapılmalıdır.

- Sağım ekipmanları (hortum, boru, meme lastiği vb.) gıdaya uygun sertifikalı malzemedен üretilmiş olmalıdır.
- Atıklar ve zararlı maddeler, bulaşmayı önleyecek şekilde depolanıyor ve/veya imha edilmelidir.

Personel Temizliği

- Gıda ile temas eden personelin sağlıklı olması ve sağlık riskleri konusunda eğitim alması sağlanmalıdır.
- Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, uygun ve temiz kıyafetler giyiyor olmalıdır.

Sağım İşlemleri

- Sağıma başlamadan önce, meme uçları, memeler ve civarı temizlenmelidir.
- Sağımı yapılan hayvanlarda tanımlanabilir bir meme yangısı olup olmadığının kontrolü yapılıyor olmalıdır.
- Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, işlemlerden önce ellerini yıkamalı ve işlem boyunca el temizliğine dikkat etmelidir.
- Sütün fiziksel-duyusal muayenesi her sağım öncesi kontrol edilmelidir.
- Hayvanlarda izin verilen veteriner tıbbi ürünleri kullanıldığında, bu ürünler için tavsiye edilen kalıntı arınma süresinin tamamlanmasına uyulmalıdır.
- Sağımdan hemen sonra süt soğutmaya alınıyor mu ve uygun sıcaklık aralığında soğutulmalıdır.

KAYIT SİSTEMİ

Doğum ve Büyüme Kayıtları

- Üreme ve dlverimi kayıtları tutuluyor olmalıdır.
- Büyüme kayıtları tutuluyor olmalıdır.
- Süt kayıtları tutuluyor olmalıdır.
- Son bir yılda sürüye damızlık olarak seçilen katılan kuzu sayısı, sürüden çıkarılan ayıklanan hayvan sayısı kayıtları tutuluyor olmalıdır.
- Sürüden ıkarılma sebebi kayıtları tutuluyor olmalıdır.
- Erkek ve dişi yavrular zamanında birbirinden ayrılıyor olmalıdır.

- Doğan yavrular için doğum tarihi, cinsiyeti, doğum tipi ve doğum saati ve yeni doğan bakımları ile ilgili bilgilerin kayıtları tutuluyor olmalıdır.
- Doğum öncesi gebe koyun/keçi ilave yemleme yapılıyor olmalıdır.
- Doğuran koyun/keçi doğum sonrası ilave yemleme yapılıyor olmalıdır.
- Doğan yavrulara ilk 2 ay başlangıç, sonraki 2 ay büyütme yemi veriliyor olmalıdır.
- Otlığa çıkmadan önce kuru kaba yemle yemleme yapılıyor olmalıdır. Otlatılan hayvanlara otlak dönüşü doyduklarından emin olmak için ağılda konsantre yem ile ilave yemleme yapılıyor olmalıdır.

Aşı ve Tedavi Kayıtları

- Sürülere, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nün öngördüğü bütün enfeksiyöz hastalıklarla karşı aşılama yapılmış olmalıdır.
- Yılda en az iki kez enterotoksemi aşısı yapılmış olmalıdır.
- Keçi sürülerinde keçi ciğer ağrısı aşısı yapılmış olmalıdır.
- Düzenli olarak yılda iki defa iç ve dış parazit mücadelesi yapılmış olmalıdır.
- Hayvanlara uygulanan tedavi ve ilaç kullanımları kayıt altına alınmış olmalıdır.

İYİ SÜRÜ PLUS⁺ KRİTERLERİ

İYİ SÜRÜ PLUS+ KRİTERLERİ

- İşletmenin giriş bölümünün 200 metre kadar öncesinde biyogüvenlik önlemlerini içeren tabela olmalıdır.
- İşletmeye giriş çıkışlar kontrollü yapılıyor mu ve giren araçlar biyogüvenlik önlemleri göz önünde bulundurularak dezenfeksiyondan geçirilmelidir.
- Sütçü sürülerde Mycoplasma agalactiae etkenine yönelik aşılama yapılmış olmalıdır.
- Gebeliğin son döneminde gebelik toksemisi riskine yönelik metabolik testler yapılmış olmalıdır.
- Koç teke katım zamanı öncesinde güncel sürü listesi oluşturulup, sürü çiftleştikten iki (2) ay sonra alanında uzman veteriner hekim tarafından gebelik muayenesi yapılmış olmalıdır.
- Sürü elde sıfat yöntemi ile çiftleştirilmiş olmalıdır.
- Sürünün laktasyon verileri tutulmuş olmalıdır.
- Sütçü sürülerde sütte antibiyotik kalıntısı analizi gerçekleştirilmelidir.
- Riski durumlarda yem analizi yapılmalıdır.
- Hastalık tespit edilen hayvanlar tedavi edilmeli ve/veya sürüden çıkarılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçapınar, H., Özbeyaz, C., Hayvan Yetiştiriciliği Temel Bilgileri. 1. Baskı, 5-105, Kariyer Matbaacılık, Ankara, 1999.
- Alade, N.K., Raji, A.O., Atiku, M.A., “Determination of appropriate model for the estimation of body weight in goats”, ARPN Journal of Agricultural and Biological Science, 3(4), 52-7, 2008.
- Alaşahan, S., Öztürk, Y., “Growth Performance and Survival Rate of Hair Goat and Hamdani Kids”. Van Veterinary Journal, 30(1), 1-5, 2019.
- Altuğ N., Özdemir R., Cantekin Z. Ruminantlarda Koruyucu Hekimlik: I. Aşı Uygulamaları Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi 10(1), 33-44, 2013.
- Anonim (2009). Biosecurity Advice and Cattle Purchasing Checklist <https://www.checs.co.uk/wp-content/uploads/2014/01/biosecurityadvice.pdf>.
- Anonim (2010). https://www.uvm.edu/~ascibios/?Page=Animal/Isolation_and_Quarantine.html&SM=submenuanimal.html (Erişim Tarihi: 22.05.2019).
- Anonim (2013). <https://www.dairyaustralia.com.au/-/media/dairyaustralia/documents/farm/animal-care/animal-care/dairy-biosecurity/dairy-biosecurity-healthy-farms.ashx>.
- Anonim (2014). <https://www.ruma.org.uk/cattle/responsible-use-vaccines-vaccination-dairy-beef-cattle-production/> (Erişim 20.05.2019).
- Anonim (2018). <http://www.farmbiosecurity.com.au/wp-content/uploads/National-Farm-Biosecurity-Manual-Grazing-Livestock.pdf> (Erişim 22.05.2019).
- Awemu, E.M., Nwakalor, L.N., Abubakar, B.Y., “Environmental influences on preweaning mortality and reproductive performance of Red Skoto does”, Small Ruminant Research, 34, 161-5, 1999.
- Bingöl, E. ve Bingöl M., “Some Growth, Reproduction and Lactation Characteristics of Hamdani Sheep”. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi (yyu j agr scı), 28(2), 161-167, 2018.
- Brennan, Marley L., Christley, Robert M., (2012) Biosecurity on Cattle Farms: A Study in North - West England <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3250388/> (Erişim 21.05.2019).
- Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik, madde 10/1.
- Canlı hayvan ticareti yapan satıcıların çalışma ve denetlenmesi ile ilgili usul ve esaslar hakkında yönetmelik, madde 10/1.
- Çelik, R., “İvesi ve Türk Merinosu x İvesi (F1) Kuzuların Bazı Verim Özellikleri Üzerinde Araştırmalar”. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2006.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/3.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/1.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/6.

- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 11/1.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/1.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/2.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/3.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/5.
- Dellal, İ., Erkuş, A., “Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlanması”. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları No: 43, Ankara, 2000.
- Duru, H., Güney, O., “Sakız x İvesi Melezi Birinci Generasyon (Fi) ve Saf İvesi Kuzularda Gelişme, Yaşama Gücü, Besi Gücü ve Karkas Kalitesinin Belirlenmesi Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma”. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt 1 sayı 1. Adana, 1987.
- Erten, Ö., Yılmaz, O., “Ekstansif Koşullarda yetiştirilen Kıl Keçisi Oğlaklarının Yaşama Gücü ve Büyüme Performanslarının Araştırılması”. YYU Veteriner Fakültesi Dergisi, 24 (3), 109 – 112, 2013.
- Elmaz, Ö., Saatçı, M., Korkmaz Ağaoğlu, Ö., Akbaş, A.A., Özçelik Metin, M., Gökçay, Y., Gezer, G., “Reproductive performance and kid growth until weaning in Hair goat reared on-farm conditions in Turkey”, Turkish Journal Of Veterinary and Animal Sciences, 44, 370-376, 2020.
- Göncü, S (2016). Sığır Yetiştiriciliğinde Biyogüvenlik. <http://www.muratgorgulu.com.tr/ckfinder/userfiles/files/S%C4%B1%C4%9F%C4%B1r%20yeti%C5%9Fitiricili%C4%9Finde%20Biyog%C3%BCvenlik.pdf> (Erişim 20.05.2019).
- Harley L (2013) Vet's View: Reasons Livestock Farmers Should Quarantine Stock <https://www.fginsight.com/vip/vip/vets-view-reasons-livestock-farmers-should-quarantine-stock-300813-968>.
- Hastalıktan Ari İşletmeler Genelgesi, 2021/3.
- Hastalıktan Arilikte Bölümlendirme Yönetmeliği, madde 6/C.
- Hatcher, S., Atkins, KD., and Safari, E., “Phenotypic aspects of lamb survival in Australian Merino sheep”. Journal of Animal Science, 87, 2781–2790, 2009.
- Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 5/2.
- Hovingh E 2016 Biosecurity - A Practical Approach <https://extension.psu.edu/biosecurity-a-practical-approach> (Erişim 23.05.2019).
- Işık, AS., Aksoy, AR., “The growth traits of Bafra sheep (Chios x Karayaka B1) at Kazım Karabekir Agriculture Centre”. Van Vet J, 26, 93-99,2015.
- İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları Ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik, madde 5/1.
- Jordan E (2014) Biosecurity Practices for Dairy Operations <http://veterinaryextension.colostate.edu/menu1/bio/BiosecurityforDairy.pdf> (Erişim 21.05.2019).
- Kaymakçı, M. ve Engindeniz, S., “Türkiye’de Keçi Yetiştiriciliği: Sorunlar ve Çözümler”. Ulusal Keçicilik Kongresi 24-26 Haziran, Bildiriler Kitabı, Çanakkale, 1-25, 2010.
- Karadağ, O., Soysal, M.İ., “Honamlı Keçilerinin Bazı Döl Verimi, Büyüme ve Morfolojik Özelliklerinin Belirlenmesi”. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 15(01), 2018.

- Koyuncu, M., “Keçi Yetiştiriciliğinin Dünya ve Türkiye Stratejileri”. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi, 26-27 Mayıs, İzmir, 2005.
- Mamak N ve ark. (2018). Sığır Yetiştiriciliğinde Kullanan Aşılar Ve Önemi <http://dergiyrinti.com/index.php/ayr/article/view/1074> (Erişim 22.05.2019).
- Maud, B.A., Duffell, S.J., and Winkler, C.E., “Lamb mortality in relation to prolificacy”. *Animal Production*, 24,158-159,1977.
- Mundan D ve Memiş H (2011). Avrupa Birliği İle Müzakere Sürecinde Türkiye’de Hayvancılık Sektörünün Koruyucu Hekimlik Açısından Değerlendirilmesi Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi / Journal of Academic Researches and Studies Cilt 3 - Sayı 4 - Mayıs 2011 / Volume 3 - Number 4 - May 2011.
- Noordhuizen J (2005) Biosecurity In Livestock Production - https://www.researchgate.net/publication/267557526_Biosecurity_in_livestock_production (Erişim 22.05.2019).
- Nowak, R., Poindron, P., “From birth to colostrum: early steps leading to lamb survival”. *Reproduction, Nutrition, Development*, 46, 431–446,2006.
- Oldham, C.M., Thompson, A.N., Ferguson, M.B., Gordon, D.J., Kearney, G.A., and Paganoni, B.L., “The birthweight and survival of Merino lambs can be predicted from the profile of liveweight change of their mothers during pregnancy”. *Animal Production Science*, 51(9),776-83,2011.
- Oral Toplu, H.D., Altinel, A., “Some production traits of indigenous Hair goats bred under extensive conditions in Turkey. 2nd communication: viability and growth performances of kids”, *Arch Tierz Dummerstorf*, 51 (5), 507-514, 2008.
- Özbeyaz, C., Bilgiç, Ö.F., Kocakaya, A., and Ünal, N., “Eskişehir’de Yetiştirici Koşullarındaki İvesi Koyunlarında Bazı Özelliklerin İncelenmesi”. *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 58 (1) 1-6, 2018.
- Petrović, M.P., Petrović, V.C., Ilić, Z., Ružić Muslić, D., Petrović, M.M., Stojković, J., and Maksimović, N., “Relationship Between Birth Weight and Body Growth Characteristics of Lambs”. *Biotechnology in Animal Husbandry*, 30 (2), 193-201, 2014.
- Radostits OM, Gay CC, Hinchcliff KW, and Constable PT. *Diseases associated with viruses and Diseases associated with bacteria In: Veterinary Medicine. 10th Edi. 10th ed. Philadelphia, PA:WB Saunders 2006.*
- Stanković B (2016) Sustainability and Efficiency of Dairy Farms Biosecurity Plans <http://doisrpska.nub.rs/index.php/agroznanje/article/view/2326> (Erişim 16.05.2019).
- Stephen RC (2014) Principles of Biosecurity <https://www.msdevetmanual.com/management-and-nutrition/biosecurity/principles-of-biosecurity#v21432716> (Erişim Tarihi 19.05.2019).
- Sungur, H., Çöven, F. (2009). Kanatlı İşletmelerinde Biyogüvenlik Ve Hastalıklardan Korunma http://www.iconova.net/dosyalar/Biyogüvenlik_Kitap.pdf (erişim 20.05.2019).
- Şengonca, M., Taşkın, T., Koşum, N., “Saanen x Kıl keçi melezlerinin ve saf Kıl keçilerinin kimi verim özelliklerinin belirlenmesi üzerine eş zamanlı bir araştırma”, *Turkish Journal of Veterinary Animal Science*, 27, 1319-1325, 2003.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Keçi Yetiştiriciliği (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Belgeler/Hayvancilik/Küçükbaş-Hayvancilik/Keçi>).
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Keçi Yetiştiriciliği (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Belgeler/Hayvancilik/Küçükbaş-Hayvancilik/Koyun>).

- Türkiye İstatistik Kurumu. “Hayvansal Üretim İstatistikleri”. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33873>, Son erişim tarihi: 10 Mayıs 2020.
- Tozlu Çelik, H., Olfaz, M., “Yetiştirici koşullarında kıl keçi ve saanen x kıl keçi genotiplerinin (F1, G1, G2) büyüme özellikleri ve yaşama gücü üzerine bir araştırma”. *Mediterranean Agricultural Sciences* 31(1), 77-85, 2018.
- Üstüner, H., “İvesi Koyun Irkının Orta Anadolu Bölgesinde Başlıca Verim Özellikleri ve Adaptasyon Kabiliyeti”. Doktora Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Üstüner, H. ve Oğan, M.M., “Main productive performance of Awassi sheep in the Central Anatolian Region of Turkey”. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 37, 271-276, 2013.
- Yılmaz, O., Öztürk, Y., and Küçük, M., “İlk tohumlama döneminde Hamdani koyunlarının döl verimi ve kuzuların süt emme dönemindeki yaşama gücü ile büyüme performanslarının araştırılması”. *Uludag University Journal of the Faculty of Veterinary Medicine*, 25, 13-17, 2006.
- Woodger, John (2007) Effective Breeder/Hatchery Biosecurity <https://docplayer.net/52755510-Effective-breeder-hatchery-biosecurity-john-woodger-farmcare-gb-ltd.html> (erişim 20.05.2019).

Ek-1: Proje Ekibi Listesi

- Prof. Dr. Özkan ELMAZ
- Prof. Dr. Mahiye ÖZÇELİK METİN
- Prof. Dr. Mustafa Numan OĞUZ
- Prof. Dr. Nuri MAMAK
- Prof. Dr. Ramazan ADANIR
- Doç. Dr. Ramazan YILDIZ
- Doç. Dr. Muhammed Enes İNANÇ
- Doç. Dr. Şükrü GÜNGÖR
- Dr. Öğr. Üyesi Aykut Asım AKBAŞ
- Dr. Öğr. Üyesi Kamil ATLI
- Dr. Öğr. Üyesi Kürşad YİĞİTARSLAN
- Dr. Öğr. Üyesi Onur KÖSE
- Öğr. Gör. Durmuş KAHRAMAN
- Öğr. Gör. Yasemin BEYDİLLİ
- Arş. Gör. Mehmet Murat DOĞUSAN
- Arş. Gör. Can Metin YAZICI
- Doktora Öğrencisi: Eda AKIN

Ek-2: Standart Belirleme Ekibi Listesi

- Prof. Dr. Özkan ELMAZ
- Prof. Dr. Mustafa Numan OĞUZ
- Doç. Dr. Ramazan YILDIZ
- Doç. Dr. Şükrü GÜNGÖR
- Doç. Dr. Muhammed Enes İNANÇ
- Dr. Öğr. Üyesi Aykut Asım AKBAŞ
- Dr. Öğr. Üyesi Eren KUTER
- Dr. Öğr. Üyesi Kürşad YİĞİTARSLAN
- Öğr. Gör. Yasemin BEYDİLLİ

Ek-3: Değerlendirme Ekibi Listesi

- Prof. Dr. zkan ELMAZ
- Doç. Dr. Muhammed Enes İNANÇ
- Doç. Dr. Ramazan YILDIZ
- Doç. Dr. Őukr GÜNGÖR
- Dr. Öğr. Üyesi Aykut Asım AKBAŞ
- Dr. Öğr. Üyesi Kamil ATLI
- Dr. Öğr. Üyesi Kürşad YİĒİTARSLAN
- Öğr. Gör. Yasemin BEYDİLLİ
- Öğr. Gör. Durmuş KAHRAMAN
- Arş. Gör. Mehmet Murat DOĒUSAN